

Tekninen lautakunta on pyytänyt sivistystoimelta lausuntoa Vasemmistoliiton valtuustoryhmän aloitteeseen "Maksuton aamupala Eurajoen peruskouluihin". Tässä vastauksessa tarkastellaan Eurajoen tilannetta sekä käydään läpi koulujen palautteita ja kommentteja aamupalatarjoilusta.

Eurajoen peruskouluissa esi- ja 1. ja 2. luokan oppilaille on mahdollisuus aamu- ja iltapäivähoitoon. Palvelun hintaan kuuluvat aamupalat. Sosioekonomisin perustein yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa on maksuton aamupala järjestetty oppilaille, joiden kohdalla se on tarpeelliseksi nähty. Hyvinvointialueen kanssa tehtävä yhteistyö on osoittanut, että kunta pystyy paikantamaan perheet, joiden sosioekonominen tai muu vaikuttava tilanne aiheuttaa ongelmia aamupalan järjestämisessä lapsille.

Oppilaille tarjottavasta ilmaisesta aamupalasta aiheutuu aamupalatarjoilun valvontaan, raaka-aineisiin, siivoukseen, aamupalan valmistamiseen ja tarjoiluun sekä koulukuljetuksiin liittyviä kustannuksia.

Aamupalatilannetta valvomaan tarvitaan kouluissa koulunkäynninohjaaja tai muu henkilöstön edustaja. Opettajat valvovat kouluruokailua osana työtään opettajien virkaehtosopimuksen mukaisesti. Aamupalan valvontaa ei voida joitain poikkeuksia lukuun ottamatta sisällyttää kaikkien koulunkäynnin ohjaajien nykyiseen työaikaan, sillä joidenkin ohjaajien työaika on mitoitettu lakisääteisen opetuksen tarpeet huomioon ottaen. Jos aamupala-aika olisi päivittäin puoli tuntia, ja pienissä kouluissa sitä valvoisi yksi koulunkäynnin ohjaaja ja isoissa kouluissa kaksi ohjaajaa, olisivat päivittäisen valvonnan kustannukset noin 60 000 euroa vuodessa. Kustannukset on laskettu siten, että valvoville ohjaajille lisätään puoli tuntia lisää työaikaa.

Tarkempien kustannusten selvittämiseksi tarvitaan lisätietoja ja linjauksia mm. aikatauluista, aamupalan sisällöstä, taajuuksista sekä oppilasmääristä. Käytännön tasolla tulee myös huomioida oppilaiden sitoutuneisuus aamupalalle osallistumiseen ruokahävikin minimoimiseksi. Aiemmat kokemukset ovat osoittaneet, että oppilaat eivät kaikki ole halukkaita eivätkä saavu kouluun aamupalalle, mikäli se tarjotaan ennen työjärjestykseen merkittyä koulun alkamisaikaa.

Edellä mainitut kustannuslaskelmat ovat vain suuntaa antavia. Nykyistä, aamupäivähoitoa laajamittaisempi aamupalatarjoilu edellyttänee ruokahuollolta henkilöstön lisäresursointia aamupalojen valmistukseen sekä tarjoiluun.

Kustannuksiin vaikuttaa, että kuljetusoppilaita ei voi rajata aamupalan ulkopuolelle. Perusopetuksen noin 1000 oppilaasta noin 230 on kuljetusten piirissä. Heistä noin 150 kulkee avoimella joukkoliikenteellä ja noin 80 erilliskuljetuksilla. Tämän oppilaskuljetusten logistiikkaketjun muuttaminen mahdollistamaan aamupala-aika on äärimmäisen hankalaa. Kuljetuskustannusten nousu olisi merkittävä ja hankala etukäteen arvioida. Tähän vaikuttaa muun muassa mahdollisten erilliskuljetusten tarve, jotka voisivat lisääntyä koulupäivien pituuden kasvaessa joidenkin oppilaiden kohdalla yli lakisääteisten aikojen, jotka liittyvät koulupäivän pituuteen ja kuljetusten odotusaikoihin. Oman haasteensa tämä toisi myös oppilaskuljetusten kilpailutusten osalta.

Perusopetuksen hallinnon, rehtoreiden ja koulusihteereiden aamupalatarjoilun järjestämiseen käyttämää työaikaa ei ole huomioitu kustannuksissa.

Kouluissa tulee keskittyä parantamaan kouluruokailuun osallistumista sekä korostaa oppilaille ja huoltajille aamupalan merkitystä. Asia voidaan ottaa esille oppilaiden kanssa ja oppimiskeskusteluissa tuomalla esille keinoja, joilla aamupalan syömistä voidaan edistää, kuten nukkumaanmeno hieman totuttua aikaisemmin ja aamupalan valmistaminen jääkaappiin valmiiksi. Olennaista on tukea koteja kasvatustyössä eikä hoitaa sitä heidän puolestaan. Tukea tulee tarjota ja

antaa silloin kun sitä tarvitaan ja heille, jotka sitä tarvitsevat. Kaikille oppilaille kotiolosuhteista riippumatta tarjottava ilmainen aamupala voidaan nähdä kotien kasvatustehtävän siirtämisenä koululle ja miksei myös tulonsiirtona hyvä- ja keskituloisille perheille. Aamupalan tarjoaminen perusopetuksen oppilaille ei ole kunnan lakisääteinen tehtävä vaan se on lähtökohtaisesti kotien tehtävä. Mikäli aamupalan tarjoaminen ei ole esimerkiksi taloudellisista syistä mahdollista, tukea tulee osoittaa näille perheille muualta kuin suoraan koulun palveluna.

Ilmainen aamupala olisi tärkeä osalle oppilaista ja perheistä joko taloudellisista tai elämänhallintaan liittyvistä syistä. Tuleekin ensisijaisesti etsiä keinoja, joilla ilmaisen aamupalan saisi kohdennettua aidosti sitä tarvitseville esimerkiksi yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Kohderyhmään kuuluvien oppilaiden löytämisessä voi hyödyntää hyvinvointialueen osaamisen lisäksi oppilashuollon toimijoita. Jos ilmainen aamupala kohdennetaan sitä eniten tarvitseville, se voi olla ravitsevampi ja laadukkaampi kuin kaikille tasapuolisesti kohdennettava. Tällöin kustannusvaikutukset jäisivät nyt arvioitua pienemmiksi. Koulussa kohdennettua aamupalaa on hankala järjestää ilman, että oppilaiden tilanne tulisi muille oppilaille esille.

Sivistystoimen kanta on, että aamupalan tarjoaminen maksutta kaikille on kallista ja todennäköisesti mahdotonta toteuttaa yhdenvertaisesti kaikkia oppilaita koskevana. Valtuustoaloitteessa esitettyä aamupalakokeilua kannatettavampaa on etsiä keinoja niiden perheiden löytämiseksi ja tukemiseksi, joilla ei ole resursseja tarjota aamupalaa ja kehittää edelleen jo toimivaa mallia, joka on alemmilla luokilla aamupäivähoidon yhteydessä käytössä. Mikäli aamupalan tarjoamiseen päädytään, tulee kaikki siihen liittyvät kustannukset kattaa sivistystoimialalle erillisellä rahoituksella, eikä toiminta saa vaarantaa koulun lakisääteisiä perustehtäviä.

Sivistystoimen kanta on että vaikka kouluterveyskysely osoittaa selkeitä puutteita lasten ja nuorten aamupalan syömisessä, on maksullisen välipalan tarjoaminen kouluissa järjestettävissä yhdenvertaisemmin ja kattavammin. On myös järkevämpää, että valtuustoaloitteen mukaista ilmaista aamupalaa jokaiselle perusopetuksen oppilaalle ei tarjota, vaan perusopetuksessa panostetaan entistä enemmän yhteistyöhön hyvinvointialueen kanssa, jotta tukea tarvitseville perheille aloitteen mukainen palvelu voitaisiin tarvittaessa tarjota, ensisijaisesti pienimmille oppilaille aamu- ja iltapäivähoidon yhteydessä.

Eurajoella 10.11.2025

Vesa-Pekka Leino, sivistysjohtaja